

Tema 64

EDUARDO BLANCO AMOR E ANXEL FOLE. OUTROS NARRADORES DESTA ETAPA.

ÍNDICE:

1. Introducción.

2. Blanco Amor.

2.1. Análise da súa obra:

2.1.1. *A Esmorga*.

2.1.1.1. Estructura.

2.1.1.2. Narradores.

2.1.1.3. Tempo.

2.1.1.4. Espazo e ambiente.

2.1.1.5. Personaxes.

2.1.1.6. Interpretación de *A Esmorga*.

2.1.2. *Xente ao lonxe*.

2.1.2.1. Estructura.

2.1.2.2. Espazo.

2.1.2.3. Tempo.

2.1.2.4. Personaxes.

2.1.2.5. Narradores.

2.1.2.6. Interpretación de *Xente ao lonxe*.

2.1.3. *Os Biosbardos*.

2.1.3.1. Estructura.

2.1.3.2. Temas.

2.1.3.3. Tempo e espazo.

2.1.3.4. Narradores.

2.1.3.5. Personaxes.

2.2. Lingua e estilo.

3. Ánxel Fole ou a dignificación contística.

3.1. Características da narrativa de Ánxel Fole.

3.1.1. Temántica.

3.1.2. Teórica.

3.1.3. A lingua.

4. Outros narradores.

4.1. Silvio Santiago.

4.2. Marcial Suárez.

4.3. Carballo Calero.

4.4. Neira Vilas.

1. Introducción.

Pertencen pola data de nacemento á “xeración do 25” (nados 1885-1904): M. Antonio, Dieste, A. Carballo.

Blanco Amor e Fole destacan como narradores a partir dos 50, cunha narrativa nova, xa afastada da vangarda, orixinal e que fai difícil enmarcar xeracionalmente a estes autores.

Breve historia (a partir de Nós) → revistas...

Contexto: posguerra → lit. Interna / lit. Exilio.

Xente da barreira (1950), Carballo Calero → primeira obra publicada pola ed. Galaxia.

S. XX	Irmandades da Fala
	Xeración Nós
	Vangardas / X. Do 25
	Promoción de enlace (20-30)
	X. das Festas Minervais (30-40)
	X. dos 50 – Nova narrativa

2. Ánxel Fole ou a dignificación contística.

Narrativa serodía (50): *Á lus do candil* (1953), *Terra brava* (1955), *Contos da néboa* (1973), *Historias que ninguén cre* (1981).

É continuador da narrativa tradicional, a pesar de que o xénero contístico fora renovado por membros da xeración Nós, e como non por Dieste.

O relato de Fole ten un forte sabor oral e seméllase ao “conto contado” practicando a arte da leria na que abundan as elipses e a arte de contar cobra máis importancia có contado.

Girgado encadra os relatos foléanos no “realismo máxico” (Fole definíase como realista) xa que na súa obra conflúen o costumismo e a referencia á realidade material coa cultura espiritual do pobo galego (o mito, crenzas...). Fole admiraba a narrativa de misterio (Poe, Conan Doyle, o cine negro) e este elemento constitúe boa parte da esencia da súa obra.

Nos relatos de Fole desenvólvese case sempre unha historia xeralmente breve, en función dun acontecemento final que estoupa.

A estrutura da acción é fechada e o comentario final do narrador adoita ter un contido aleccionador.

Espazo, personaxe e temas están fundamentalmente enraizados na Galicia, xeografía rural de Lugo e na cidade. As personaxes están ben caracterizadas e son expoñentes fieis dun pobo vencellado á realidade inmediata, pero tamén están influídos por outra realidade chea de maxia e misterio.

2.1. Características da narrativa de Ánxel Fole.

2.1.1. Temántica.

O eixo temático é sempre Galicia, dende dúas perspectivas: a material (tanxíbel e visíbel) e a espiritual (o oculto, o mito...).

➤ A realidade material.

En zonas moi determinadas, ásperas e bravas, que coñeceu o propio autor. É unha Galicia arredada e marxinada case salvaxe e primitiva concretada en certas bisbarras da provincia de Lugo: O Courel, O Incio, Quiroga.

Rexistra de xeito minucioso o mundo campesiño desas terras: a paisaxe, as condicións de vida, os costumes, o traballo.

A paisaxe é evocada liricamente e humanizada cobrando unha dimensión xeográfica e antropolóxica que dá conta da cultura material do pobo (economía agrícola e gandeira, caza, vivenda...)

➤ A realidade inmaterial.

Fole fai un retrato psicolóxico do labrego (insistindo no trazo do humor) e outro parapsicolóxico (centrado nas supersticións, videncias, aparicións...).

As experiencias “parapsicolóxicas” son case sempre premonitorias adiviñadoras do porvir e máis concretamente da morte. Moitas veces son oníricas (revélanse nun soño: *O espello*, *Aleluia*, en *Á lus...*), outras visionarias (revélanse nunha visión: Antón de Cidrán visiona o propio enterro) e outras trátase de experiencias telepáticas. Nalgúns casos están cristianizadas. Case sempre teñen que ver coa maxia ou coa bruxería mostrando os medios para arredarse delas.

En canto á mitoloxía popular: A Santa Compañía, o urco, o paxaro laión... case sempre premonitorias da morte.

O humor tamén é un trazo definidor de moitos relatos: *As trasnadas de Toño de Terra brava*.

2.1.2. Técnica.

➤ A técnica do conto contado.

Narracións lineais e directas, sen complicacións nin digresións. Moitos dos seus relatos foron escoitados “in situ” da boca do propio pobo, outros creados polo autor seguen esta técnica: “sendo en...”, “Nunha vila...” cumprindo unha función de achegamento e concreción do suceso, e de enlace co receptor. As fórmulas de remate: “Díos nos arrede...”, “Pra que vexades...”, teñen función didáctica, de moralexa.

➤ O conto dos contos ou novela de marco.

Personaxes que se xuntan para contar contos: Os fidalgos reunido por mor da neve en *Á lus...*, *Terra Brava* — o narrador atopa un cartapacio cheo de contos escritos polo seu padriño, Contos de Solaina, e así os reproduce.

➤ **A narración en espiral.**

Enzazamento de contos, uns sucédense a outros quedando cada vez máis lonxe o arranque, é un dos trazos máis característicos da contística popular.

2.1.3. A lingua.

Popular, enxebre, impresión oral que produce a súa lectura.

- Dialectalismos: Courel, Lugo...
- Deturpacións e diglosia: na carta de O espello.
- Vacilacións, arcaísmos e vulgarismos.

Carece de xiros pedantescos, sen artificios nin cultismos arcaizantes. Influencia do cine nas súas obras “urbanas”.

1.2. O realismo popular de Ánxel Fole

Ánxel Fole Sánchez (Lugo, 1903-1986) formou parte da Xeración do 25 e integrou o núcleo que puxo a andar revistas de vangarda como *Guión* (1930) ou *Yunque* (1932). Comeza a súa actividade xornalística en periódicos como *El Progreso* de Lugo e o vigués *El Pueblo Gallego*. Republicano-socialista, adhírese desde 1933 ao Partido Galeguista, do que era secretario provincial cando estoupa a guerra. En 1935 publica en *Nós* dous breves relatos, que constituían un adianto do seu primeiro libro, *Auga lizgaira*, que non se puido divulgar a causa da guerra.

Rematada a contenda bélica, Fole refúxiase da represión franquista na aldea quiroguesa da Veiguiña, como profesor particular, tendo ocasión de profundizar no coñecemento do mundo rural e da paisaxe que servirá de marco para a súa obra: o val de Quiroga, as terras do Incio e o Courel. A fins da década dos corenta, regresa á actividade pública participando na prensa galega e uníndose como fundador ao proxecto da Editorial Galaxia. Nela publica en 1953 *Á lus do candil. Contos a carón do lume*, galardoada un ano antes co Premio Castelao do Centro Galego de Bos Aires. Incorporárase así ao proceso de recuperación da narrativa en galego, revitalizando o realismo popular ou etnográfico. A escrita de Fole caracterízase polos seguintes trazos:

- **Naturalismo lingüístico:** adopta como modelo a lingua oral, reproducindo a súa diversidade dialectal e incluso os usos vulgares e arcaizantes.
- **Predilección polo conto** como representación xenuína da cultura popular e polo *conto para contar* (modelo oral) fronte ao *conto*

para ler (conto literario). A inconcreción temporal, a interpolación de detalles secundarios, os sobreentendidos, as referencias continuas ao «eu narrador» e a un destinatario supostamente presente no acto de enunciación son algúns dos trazos propios desta modalidade narrativa.

- **Realismo narrativo.** Os elementos fantásticos teñen sempre plena xustificación como produto das alucinacións e das crenzas.
- **Influencia da linguaxe cinematográfica** na configuración dos relatos.
- **Importancia outorgada á paisaxe**, como elemento diferenciador da nosa cultura.

Á lus do candil iníciase cun prólogo autoral, «Terra do Caurel», que funciona como xustificación e marco para o conxunto narrativo: historias contadas por distintos personaxes en longas noites de inverno, na Torre de Abrantes, mentres fóra cae a neve e arden os rachóns de carballo na cheminea e o carburo no candil. O autor adopta o status de simple oínte e transcriptor. Os catorce contos están narrados en primeira persoa, seguindo as técnicas da narrativa oral. A estrutura dos contos é sinxela, cun argumento desenvolvido de forma lineal. Fole recorre ao repertorio da mitoloxía popular para reelaborar lendas de lobos, aparecidos, meigallos, premonicións etc. Non obstante, a perspectiva dominante é a do racionalismo crítico, que conduce a unha destrución irónica do mito e evita a Fole caer no simple costumismo. O proceso de construción-destrución do mítico produce un humor amábel, propio tamén do relato tradicional. O carácter etnográfico da obra vese aínda reforzado pola detallada descrición da xeografía courelá e pola inclusión nos relatos dunha serie de anotacións antropolóxicas e lingüísticas.

Terra brava. Contos da solaina (1955) tamén se inicia cun longo prólogo autoral, «Solaina», que nos presenta as terras do Incio. O introito conclúe nun longo «Parladoiro» en que tres personaxes especulan sobre a historia e identidade de Galiza, o sentimento da paisaxe, os intérpretes da alma galega, as filosofías da modernidade etc. Os contos, que o «autor» finxe transcribir dun manuscrito realizado polo seu tío, pretenden demostrar as teses expostas no «parladoiro», que poden resumirse na idea da desintegración da cultura popular por mor da introdución da mentalidade científica a través de persoas de autoridade (médicos, boticarios, mestres, xuíces...). O misterioso e o sobrenatural teñen nestes relatos unha dimensión secundaria e áchanse sometidos á análise escéptica da razón.

Tras estas dúas obras Fole entra nunha etapa de longo silencio narrativo, inmerso no seu traballo periodístico en *El Progreso* de Lugo, onde asinará frecuentemente co pseudónimo *Neumandro*, promoverá a sección “Parlamento de las Letras Gallegas” (1961), dirixirá a partir de 1970 o suplemento *Táboa Redonda* e publicará os artigos logo recollidos no volume *Cartafolio de Lugo* (1981). Fai asemade puntuais aproximacións á escrita teatral: *Pauto do demo* (1958) e *A liorta* (inédito). En 1963 ingresa na Academia Galega cun discurso sobre Castelao e en 1973 reaparece como narrador publicando ***Contos da néboa***, un conxunto de dezaioito narracións breves de tipo humorístico e ambientación urbana, onde permanecen aínda os misterios e interrogantes da mentalidade rural. Este mesmo mundo literario, inzado de parapsicoloxía e misterios e non exento de humor, é novamente explorado en ***Historias que ninguén cre*** (1985), volume que completa a súa obra narrativa.